

Posudek vedoucího na bakalářskou práci Denisy Jiřčíkové *Pojetí ženy v normalizačním Československu*

Kolegyně Jiřčíková si vybrala pozoruhodné a také velmi náročné téma. K genderovým rolím za státního socialismu obecně a za normalizace zvláště existuje rozsáhlá literatura, je to také sféra vcelku ostrých odborných polemik a lze si také sebekriticky klást otázku, zda autorku ke zvládnutí takového tématu dobře připravilo zrovna studium politologie. Jakkoli je gender jasně politické téma, dialog politologie a gender studies je zatím přinejmenším v českém kontextu slabší, než by měl být, a dané debaty se rozvíjely především v oborových doménách sociologie, mediálních studií a soudobých dějin.

V tomto kontextu je třeba dle mého názoru číst a hodnotit silné i slabé stránky předkládané práce. Jakkoli se domnívám, že ty slabší bohužel převažují, jako první zrekapituluji silné stránky textu, které považuji rovněž za výrazné:

1. **Vyrovnaní s dosavadní literaturou.** Autorka se dokázala vypořádat s poměrně rozsáhlou literaturou nejen k tématu zobrazování žen za normalizace, ale k mnohem širšímu kontextu žen za státního socialismu. Autorka tak zahrnuje své téma do širších debat mezi (řekněme to poněkud schematicky) Alenou Wagnerovou a Kateřinou Liškovou na jedné straně a Denisou Nečasovou a Hanou Havelkovou na straně druhé, kontextualizuje svůj text také do vývoje kultury a specificky televizní tvorby za normalizace v dílech Libora Oates-Indruchové a zejména Pauliny Bren.
2. **Detailnost analýzy.** Autorka své téma ukazuje na analýze seriálů *Žena za pultem* a *My všichni školou povinní*. Oběma seriálům se autorka důkladně věnuje a detailně sleduje různé podoby zobrazování ženy. Zároveň je otevřená posunům ve výzkumu a poměrně brzy se adaptovala na to, že aby mohla smysluplně poznat hodnocení ženy, musí také zahrnout způsob, jakým dané seriály hodnotí muži.
3. **Některé poznatky.** Ve své analýze autorka došla k některým pozoruhodným postřehům. Zdůraznil bych tři: autorka přesvědčivě ukazuje, že rubem přesvědčivé a emancipované ženy je velmi často zavrženíhodný muž, její (bývalý) manžel. Rozvod zde není legitimním řešením neuspokojivého soužití (jak bychom mohli očekávat z četby Liškové), ale stále morálním skandálem, který musí mít viníka, a tím se stane muž. To dělá socialistickou ženskou emancipaci hrou s nulovým součtem, aby mohl socialismus ženu pozvednout a dát jí práva, musí přinejmenším v uměleckém díle učinit muže morálně nehodného. Zároveň je i dokonalá žena za pultem podřízená mužské autoritě vedoucího prodejny, i předpisové ženy se podřizují mužům ve vyšších funkcích. Z obojího plyne: Jak z hlediska domácí sféry, tak z hlediska pracoviště je tak svět socialismu ukázaný v normalizačních seriálech mnohem konzervativnější, než by šlo očekávat na základě analýzy dobové ideologie. Pozoruhodný je také autorčin poznatek, že fyzická přitažlivost není příliš důležitá pro ženskou krásu – Jiřina Švorcová v *Ženě za pultem* je krásná žena proto, že odpovídá důstojnému ideálu socialistické ženy, ne proto, že by se snažila podobat nějaké modelce.

Bohužel, práce má výrazné problematické momenty, jejichž základem je značná popisnost v obou částech:

1. **Popisnost místo rekonstrukce při práci s literaturou.** Autorka sice pracuje se značným množstvím literatury, při práci s ní ale sklouzává k rozsáhlé a selektivní deskripci.

K produktivní práci s texty jí často chybí dostatečná kontextualizace, dostatečně silné uchopení jejich hlavních tezí i dostatečně silná komparace. Jednotlivé myšlenky pak nejsou dostatečně odlišeny, autorka dost volně i s pracemi, které ji časově zahrnují jen minimálně (Wagnerová) nebo vůbec (Nečasová). Dochází tak k přílišnému a ne dobře kontrolovanému transferu badatelských tezí určených pro analýzu padesátých a sedmdesátých let. Daná slabina práce také působí značný čtenářský diskomfort daný tím, že spíše než orientovaného průvodce dobře rekonstruovanými tezemi analyzovaných autorek práce nabízí podrobná a ne vždy dobře kontextualizovaná shrnutí.

2. **Popis místo analýzy seriálů.** Popisností bohužel trpí i analytická část práce, což je rub výše zmíněného kladu v podobě důkladnosti a detailnosti analýzy. Autorka příliš popisně shrnuje relevantní scény k popisům témat a je až enumerativně důkladná, absentuje ale schopnost více abstrahovat a vztáhnout daná témata k obecnějším otázkám. V důsledku toho trpí i vlastní analýza popisností a je i čtenářsky špatně přístupná.
3. **Slabiny v propojení teorie a empirie.** Důsledkem výše uvedených problémů je, že autorka propojuje teoretická východiska a vlastní analýzu spíše nahodile. Z diskutovaných autorek přebírá spíše témata („téma sexuálního života, kterému se věnuje Lišková“, s. 32) než teze zakotvené v jejich východiscích, tato témata navíc někdy nediskutovaně odděluje od autorkami řešené materie (tak témata „krásy“ a „nového člověka“ Nečasové, která ale analyzuje padesátá léta; autorka dle mého naivně uvádí, že „nový člověk svým způsobem představuje naplnění seriálů“ bez zřetele k tomu, že ten byl v době normalizace částečně přehodnocen, byly opuštěny představy dokonalosti či mobilizace společnosti, nový člověk byl s Kunderou řečeno značně odlyričtěn).

Autorka zpracovala značné množství literatury a analyzovala dva seriály a přinesla i několik pozoruhodných výsledků, proto si její práce zaslouží být obhájena. V zásadě se domnívám, že adekvátním ohodnocením zpracování práce je známka **dobře**, pokud nicméně komise bude chtít ocenit inspirativnost dílčích poznatků, lze v závislosti na průběhu obhajoby uvažovat i o známce **velmi dobře**.

Ondřej Slačálek